

Charles Mingus (22. 4. 1922 Nogales, AR – 5. 1. 1979 Cuernavaca, Mexico)

Jeho původ je složitý: otec, seržant US Army, měl jako rodiče černošského dělníka a Švédku, matka byla dcerou Angličana v Hong Kongu a Číňanky. V ještě dřívější generaci byl emigrant z Německa. Není však zřejmé, zda jsou tyto údaje důvěryhodné. V každém případě ale jde o směsici ras, jejímž výsledkem byl jeden z géniů moderního jazzu.

Ačkoliv matka preferovala doma církevní hudbu, Charles se zamiloval do jazzu, konkrétně do Duka Ellingtona. Učil se na trombon a violoncello, později pod vedením Reda Callendera na kontrabas. Pět let jej pak učil Herman Reishagen, člen Newyorské filharmonie. Také proto jeho rané kompozice obsahují i elementy klasické hudby a připomínají tak hudbu třetího proudu. Několik jich pak nahrál roku 1960 s velkým orchestrem pod vedením Gunthera Schullera na album *Pre-Bird*.

Jeho prvním kapelníkem byl ellingtonovský klarinetista Barney Bigard, roku 1943 hrál u Louise Armstronga, z roku 1945 jsou jeho první nahrávky s kalifornskými soubory včetně příležitostného vlastního sexteta; ty podstatně pak pod vedením saxofonisty Illinoise Jacqueta, v čele jiných pak byla zpěvačka Dinah Washington. Koncem 40. let byl basistou orchestru Lionela Hamptona, který mu nahrál několik jeho kompozic, počínaje **Mingus Fingers** (10. listopadu 1947 na labelu *Decca*). Na obskurních značkách zachytil vlastní soubor, *Baron Mingus and His Octet* nebo *Rhythm*. Další důležité angažmá, formující jeho originální projev, přišlo roku 1950 – trio vibrafonisty Reda Norva (Tal Farlow-guitar), nahrávající na „parkerovský“ label *Savoy*. Roku 1953 hrál krátce v orchestru svého idolu, Duka Ellingtona, byl však vyhozen po rvačce s jiným horkokrevným členem, Juanem Tizolem. Dále hrál s Parkerem a Gillespiem (na legendárním koncertu v torontské *Massey Hall*), Milesem Davisem a byl členem tria Buda Powella (Roy Haynes nebo Max Roach-drums) a s dalšími klavíristy (Billy Taylor, Paul Bley). S Roachem založil na jaře 1952 nezávislý label *Debut*. Komplet jeho nahrávek do roku 1957 je znovu vydán na 12 CD. V té době se zrodil Mingusův nový termín a způsob práce se soubory střední velikosti – *jazz workshop*. Jde o kolektivní rozvíjení nápadů přímo na pódiu nebo ve studiu, na notový materiál byl Mingus alergický. Jeho prvními interprety byli saxofonisté Booker Ervin, John Handy a Pepper Adams, trombonista Jimmy Knepper nebo klavíristé Jaki Byard a Horace Parlan.

V lednu 1956 začíná Mingus plnit novou smlouvu s „velkým“ labelem *Atlantic* pozoruhodným albem *Pithecanthropus Erectus*. Zde už hrají na saxofony Jackie McLean a J. R. Monterose, klavír Mal Waldron, u bicích je Willie Jones. Na druhé desce, *The Clown*, jejíž důležitou novinkou je improvizovaná recitace Jeana Shepherdova v titulní skladbě, už sedí u bicích Mingusův doživotní spoluhráč (až do roku 1979), Dannie Richmond, který pak právem vedl posmrtnou formaci, *Mingus Dynasty*. Třetí album pro *Atlantic* – *Tonight At Noon* zahajuje plodný rok 1957. Následuje účast v bigbandovém letním projektu *Brandeis University* a první spolupráce s avantgardními skladateli a aranžéry, Georgem Russellem a Guntherem Schullerem (*Columbia*), odskok do studia konkurenčního labelu *RCA Victor* mexicky laděným albem *Tijuana Moods*, které pak 5 let čekalo na vydání, a rovněž v srpnu unikátní deska *East Coasting* pro *Bethlehem Records*, kde poprvé a naposledy seděl u klavíru Bill Evans. V říjnu pak Mingus přidává druhé album do katalogu této menší, ale důležité značky, *A Modern Jazz Symposium Of Music And Poetry*, které otevírá rozměrná kompozice *Scenes in the City*, v níž se přidává nikoli improvizovanou, ale danou recitací (texty: Lonnie Elder a Langston Hughes) Melvin Stewart. Při pohledu na sklizeň roku 1959, vtírá se otázka, jak to tehdy bylo s exkluzivitou smluv s gramofonovými společnostmi. Ta Mingusova s labelem *Atlantic* trvala až do roku 1961 (a druhá, definitivní, proběhla v letech 1973-78), přitom však 16. ledna 1959 nahrává živě pro *United Artists* desku *Jazz Portraits* se třemi premiérami nových skladeb – **Nostalgia in Times Square**, **Jelly Roll Jellies** a **Wednesday Night Prayer Meeting**, v únoru plní smlouvu pro *Atlantic* deskou *Blues and Roots* a v květnu a listopadu vznikají dvě zcela zásadní alba pro *Columbia Records*: *Mingus Ah Um* (s plejádou novinek: **Better Git Hit In Your Soul**, **Bird Calls**, **Fables of Faubus**, **Pussy Cat Dues**, **Jelly Roll**, **Open Letter to Duke**, **Self Portrait in Three Colors** a jediná, kterou je zastoupen v tisícovce nejhranějších skladeb, **Goodbye Pork Pie Hat**) a *Mingus Dynasty* (premiérově **Gunslinging Bird** a po létech opět Ellingtonova-Bigardova **Mood Indigo**). V květnu 1960 dochází k reprezentativní realizaci Mingusových big bandových partitur (na rozdíl od problematického

koncertu v newyorské Town Hall o dva a půl roku později), za řízení Gunthera Schullera, který se roku 1989 zasloužil o první provedení Mingusova veledíla *Epitaph*); v prvním vydání má album titul *Pre-Bird*, reedice je nadepsána *Mingus Revisited* (1965). Vedle novinky **Prayer For Passive Resistance** zaujmou další dvě poklony velkému Dukovi, tentokrát ve vtipných kolážích dvojic známých standardů, hraných současně: **Do Nothin' Till You Hear From Me / I Let A Song Go Out Of My Heart a Take The "A" Train / Exactly Like You** (*Mercury Records*). Vzápětí mateřský *Atlantic* vydává festivalové album *Mingus at Antibes*. Jinak je rok 1960 ve znamení časté práce pro label *Candid* a stálým výrazným Mingusovým protihlasem je geniální Eric Dolphy (saxofon, basklarinet, flétna). Rok 1961 uzavírá na dlouho poslední *Atlantic*, album *Mingus Oh, Yeah!*, spíš bujaré, také účastí Rolanda Kirka s jeho arzenálem hybridních nástrojů (manzello, stritch, siren). Konečně 17. září 1962 dochází k setkání gigantů na desce *Money Jungle*, vydané roku 1967 i v tehdejší Československu. Vedoucím a jediným komponistou byl Duke Ellington, o generaci mladší byli Mingus a jemu blízký Max Roach. Nahrávalo se bez zkoušky v nestabilní náladě, která vyvrcholila hádkou a Mingusovým odchodem ze studia. Některé skladby dopisoval Ellington až ve studiu a deska se pro mnoho hudebníků stala takřka kultovní. Vydala ji společnost *United Artists*, pozdější reedice na *Blue Note* obsahuje množství bonusů. Rok 1963 přináší jiná tři důležitá alba na nové a kvalitní značce *Impulse!* (viz John Coltrane): vysoce koncepční *The Black Saint And The Sinner Lady*, intimní sólový recital *Mingus Plays Piano* a malý big band v aranžmá Boba Hammera s „repetičním“ názvem *Mingus Mingus Mingus Mingus Mingus*. Podobně jako u Ellingtona, dříve nahrané skladby jsou zde tentokrát pod alternativními tituly. Rok 1964 je ve znamení koncertních záznamů kvinteta/sexteta z Evropy, s big bandem pak z festivalu v Monterey. Z osobního života je důležité setkání s budoucí definitivní manželkou Sue. Roku 1965 vydává Mingus pouze dvě živé desky na své další značce *Mingus JWS*, distribuované výhradně poštou.

Až do roku 1970 následuje útlum činnosti. S novou verzí sexteta (Eddie Preston-trubka, Charles McPherson a Bobby Jones-saxofony, Jaki Byard-klavír, Dannie Richmond-bicí) vstupuje Mingus do pařížského studia, kde na label *America* nahrává album *Blue Bird*, obsahující klasické kusy *Peggy's Blue Skylight*, *Reincarnation of a Love Bird* a *Pithecanthropus Erectus*. Na podzim 1971 vzniká ambiciózní album *Let My Children Hear Music* v bigbandovém obsazení pro *Columbiu*, nominované na Grammy. Ještě velkolepěji prezentuje svoji hudbu na koncertě ve Filharmonické hale 4. února 1972, v dubnu pak v trochu menším obsazení fv klubu *Village Vanguard*. V říjnu nám byl Mingus nejbliže, na *Jazz Jamboree* ve Varšavě. Praha tehdy zaspala příležitostí, jaká se neopakuje. *Mingus Moves*, tak je nazváno album, kterým se koncem listopadu 1973 vracíme do stáje *Atlantic*. Větší váhu v Mingusově diskografii mají dvě desky z prosince 1974, *Changes One* a *Changes Two* s rozměrnějšími skladbami **Sue's Changes** a **Duke Ellington's Sound of Love**. Po dalších zájezdech do Evropy a Japonska a pravidelné účasti v Newportu a dalších festivalech přibývají roku 1975 do katalogu *Atlantic* alba *Three Or Four Shades of Blues* (s účastí George Mraze) a *Cumbia and Jazz Fusion*. 6. listopadu 1977 se po 30 letech setkává ve studiu se svým někdejším kapelníkem, Lionelem Hamptonem a v posledním roce svého života, koncem ledna 1978, završuje svoji diskografii dvojicí alb, *Me, Myself an Eye* a *Something Like a Bird*, na nichž už ze zdravotních důvodů nehraje, figuruje jen jako skladatel a aranžér. Kontrabasový part je záležitostí George Mraze a Eddieho Gomeze. Na přelomu 1978/79 vznikalo s jeho podporou nevšední album Joni Mitchell, nazvané prostě *Mingus*. Zpívající kytaristka interpretuje své texty na jeho hudbu, podporují ji Herbie Hancock, Wayne Shorter, Jaco Pastorius, Peter Erskine a pár dalších. Tečku tvoří Mingusovo dávné rozloučení s Lesterem Youngem, jeho nejhranější kompozice **Goodbye Pork Pie Hat** a to ohromné množství originální hudby mohlo začít být zkoumáno a hodnoceno. Nelehkého úkolu se ujal Gunther Schuller, jemuž se podařilo deset let po Mingusově smrti zkompletovat, nastudovat a několikrát provést olbřímí dílo, snad v jazzu vůbec nejrozlehlejší, **Epitaph**. Jeho 4.235 taktů v 19 větách, z nichž za Mingusova života byla provedena jen část, má stopáž 127 minut, premiéra v newyorské *Alice Tully Hall* byla 3. června 1989 zachycena ve zvuku i obrazu a do třicetiletého orchestru usedli mnozí věhlasní hudebníci.

Mingusova hudba byla stejně složitá jako jeho osobnost. Historiky o jeho vznětlivosti a prudkosti se promítají v jeho hře, v práci se všemi soubory, které vedl a má-li být uveden jeden element, příznačný pro celou jeho tvorbu, jsou to impulzivní změny metra, zpravidla z 4/4 do 6/8 a zpět a tím střídání

jedinečných, těžko napodobitelných nálad. Právem je řazen po bok svému velkému idolu, Duku Ellingtonovi, jako jeden z největších tvůrců jazzu 20. století. **Celý život trpce nesl segregaci.**